

ECUMENISM INTERETNIC ÎN DODROGEA*

Participăm cu viu interes la acest Simpozion la care sunt prezenți reprezentanții cultelor religioase din Dobrogea, dând astfel mărturie la înfăptuirea și menținerea raporturilor frățești - interetnic - pe acest pământ plin de istorie și de spiritualitate.

Pe noi toți, prezenți la aceste lucrări, ne unește credința în Dumnezeu, Ziditorul și dătătorul vieții și a tot ceea ce există în preajma noastră și în lume.

Reprezentăm Bisericele și cultele din Dobrogea care ne unesc în cuget și în dragostea unuia către altul și față de pământul dobrogean cu toate frumusețile lui nepieritoare, trăite cu alese simțiri de fiecare dintre noi.

Constituind o familie de gândire și de viață proprie, cu specificul și cultura spirituală a etniilor dobrogene, slujitorii acestora, sunt integrați în realizarea binelui și a respectului reciproc: lăcașurile de cult și reprezentanții lor, în perfectă simfonie, de frățietate și ecumenism interetnic - practic continuă și înfloră, tradiția specifică fiecăruia pe acest pământ multimilenar, chibzuind la apropierea lor ecumenistă cât și asupra aportului în spiritul dezvoltării vieții și preceptelor fiecărei etnii și religii.

"Duhul înțelepciunii și al înțelegerii; Duhul Sfatului și al Tăriei, Duhul cunoștinței și al Bunei credințe" (Isaia XI - 2), stă mărturie la trăirea acestora, peste care Dumnezeu își revarsă adevărata sa bunătate din care izvorăște esența care întărește și unește oamenii, în preocuparea lor în menținerea pe pământ a doctrinei despre adevăr, despre viață și la întronarea viitorului care are la origine lucrarea lui Dumnezeu în lume și în om.

Acest deziderat ne-a unit și ne unește în înțelegerea de reală colaborare pe binecuvântatul, de Dumnezeu, plai danubiano-pontic.

Roadele acestei coabitări pe pământ dobrogean, cu toate bucuriile și frumusețile spirituale hărăzite nouă, se impun a fi întărite în păstrarea climatului de împreună înțelegere, unitate, ca astfel să se desăvârșească ceea ce Dumnezeu voiește, adică: omul ca stăpân al naturii, să-l stăpânească, să-l îmbogățească prin fapte de jertfă, contribuind la perpetuarea neamului, cum învățătura divină grăiește.

Aceste realități, văzute și trăite în cadrul împlinirii acestui scop sacru, deschid și statornicesc valori neprețuite de înțelegeri, precum și tot ceea ce decurge din acestea.

Oamenii de la noi, încă din zorile existenței lor, pe acest pământ, au însetat și însetează neîncetat la trăirea în unitate și înțelegere, înlăturând, după puterea lor, toate vicisitudinile vremii care încercau să propage dezbinarea și tot ceea ce putea decurge din acestea.

* Cuvânt la Simpozionul "Modelul interetnic dobrogean". Constanța, 22-24 septembrie 1994.

Omul, prin puterea divină, a rezistat și rezistă acestora, existând tocmai datorită apropierii și a bunei înțelegeri între oameni. Dacă acest adevăr rodește în lume și între oameni, chipul ființei umane, îl întrezărim în ființa fiecărui om de pe pământ. Acest adevăr este relevant în Sfânta Evanghelie pentru creștin, și Coran pentru credincioșii musulmani. Socotim, deci, ca toți oamenii, toți credincioșii, indiferent de etnie și credință, să pășească cu fermitate în îndeplinirea acestora.

Înviata făcută nouă, precum și a reprezentanților de culte din Dobrogea de a participa la această întrunire, cu semnificație ecumenică locală, constituie un bun prilej de cunoaștere reciprocă și promovarea legăturilor frățești care sunt și vor deveni fructuoase prin cunoașterea noastră, a tradițiilor și a organizării specific Bisericii și cultului ce-l reprezentăm.

Am urmărit cu mult interes activitatea ecumenică, din trecutul apropiat, cu profesori, înțâistătători de biserici, preoți și studenți din țara noastră, când se întruneau în conferințe teologice la Institutele de Teologie: București, Sibiu și Cluj, când prin referate științifice, se abordau și se analizau probleme de teologie, de doctrină și de înțelegere reciprocă.

Toate acestea se făceau cu gândul de a menține strâns unite legăturile frățești dintre școlile de teologie a profesorilor și a credincioșilor bisericilor noastre. În același timp se căutau căi de întărire și de înlăturare a tot ceea ce ar fi dus la neînțelegere și de a nu interveni în lucrarea misionară a unei părți, în defavoarea celeilalte.

Personal, ne amintim cu adevărată bucurie frățească de împreună lucrare ecumenică avută cu alți reprezentanți de seamă din diferite țări care apreciau valoarea specificului ecumenic, pe plan local - cum este cel de astăzi.

Toate aceste întâlniri prilejuite de vizitele reciproce la Institutele Teologice amintite mai sus, au consolidat legăturile de apropiere, de dragoste, de bună conviețuire între biserici, între culte și credincioșii acestora.

Precizăm că erau prezenți la aceste întruniri interetnice și ecumenice, pe lângă cultele creștine, reprezentanții cultelor: musulman și mozaic, care reprezentau Referate de un înalt nivel teologic și pragmatic, lucru ce-l dorim să-l simțim și aici, trăindu-l prin practicarea lui.

Bisericile noastre, credincioșii lor, cât și cei ai cultului musulman și mozaic, a căror reprezentanți suntem, așteaptă de la noi continuarea și împlinirea acestor lucrări frățești în vederea realizării idealurilor propuse, adică apropierea dintre etniile dobrogene.

Suntem convinși, și ne stă în putință, să îndeplinim această misiune sfântă, știm, apoi, că dragostea și înțelegerea dintre toți oamenii, indiferent de credință, sunt căile ce duc pe oameni către o viață demnă și fericită.

Suntem convinși că și frații noștri slujitori ai cultelor prezente, rămân uniți cu noi, prin rugăciune, cu Dumnezeu.

Aducând vii mulțumiri celor care ne-au prilejuit această întâlnire, să-L rugăm împreună pe Bunul Dumnezeu să înmulțească rodul strădaniilor noastre depuse în sporirea dragostei frățești, ca El să încununeze, cu realizări depline, nobila noastră lucrare interetnică, prin ecumenism dobrogean. Să-l rugăm să reverse peste noi darurile Sale cele bogate, iar harul Său să ne fie călăuzitor în tot ceea ce avem de îndeplinit.

CÂTEVA ȘTIRI DESPRE ULTIMUL ÎNTĂI-STĂTĂTOR AL MITROPOLIEI DE LA TULCEA - DOBROGEA : NICHIFOR DE CARPAT

Printre scaunele mitropolitane, de pe teritoriul Dobrogei, se numără și Mitropolia de la Tulcea.

Această mitropolie s-a înființat în anul 1828, fiind continuatoarea Mitropoliei de la Brăila, care avea titlul de "Mitropolia Proilaviei".

Mitropolia Proilaviei s-a înființat pe la sfârșitul secolului al XV-lea, ca sufragănă a Patriarhiei ecumenice, pentru credincioșii români din raialele turcești, Brăila, Turnu și Giurgiu.

Prin tratatul de la Adrianopol din 2/14 septembrie 1829, fostele raiale turcești, Turnu și Giurgiu, au trecut din punct de vedere juridic-bisericesc sub jurisdicția Mitropoliei din Muntenia, iar raiaua Brăila a fost alipită la Eparhia Buzăului.

În urma acestor evenimente istorice, Patriarhia ecumenică a transferat sediul Mitropoliei din Brăila la Tulcea, având sub păstorire parohiile și credincioșii români din nordul Dobrogei. Deci, înființarea Mitropoliei de Proilavia și transferul ei la Tulcea a avut un caracter provizoriu, de scurtă durată și aceasta fortuită din punct de vedere politic, căci Imperiul Otoman dorea să țină sub stăpânirea sa pe români și alte denominațiuni restrânse din acel teritoriu.

Titularii Mitropoliei de Tulcea, trei la număr, au fost următorii: **Panaret**, fost episcop al Eumeniei în Anatolia, înainte de 1839 - până în 1850; **Dionisie**, înainte de 1870, care se intitula "Arhiepiscop și Mitropolit al Dârstei", dar cu reședința la Tulcea, de unde a plecat în 1877 în Apusul Europei. Cel de-al treilea mitropolit, **Nichifor**, fost episcop al Cretei, conduce mitropolia de la Tulcea în locul lui Dionisie, între anii 1877-1878. Cu acest șir al mitropoliților amintiți, Mitropolia de la Tulcea își încetează activitatea, iar parohiile dobrogene cu credincioșii lor intră, datorită evenimentelor istorice, odată cu independența națională, sub jurisdicția Bisericii Ortodoxe Române.

Cu privire la activitatea ultimului mitropolit de la Tulcea, Nichifor, redăm în întregime articolul P.C.Pr. Prof. Dr. Neculae Șerbănescu de la Facultatea de Teologie din București, intitulat: "Câteva știri despre ultimul Întâi-Stătător al Mitropoliei de la Tulcea - Dobrogea: Nichifor de Carpat".

La 2/14 septembrie 1829, la Adrianopol, între ruși și turci, se semna un tratat de pace, prin care se punea capăt unui nou război început de aceste două popoare în anul 1828. Pentru noi românii acest tratat are o însemnătate deosebită. Căci prin cel de al cincilea al său articol și printr-un act separat dezvoltător al aceluiași articol, privind Țara Românească și Moldova, iscălit în aceeași zi și socotit parte integrantă a însuși tratatului, printre altele se stipula că raialele, adică cetățile otomane de pe malul stâng al Dunării, - Brăila, Giurgiu și Turnu -, dimpreună cu terenurile din preajma lor și cu "toate insulele dinspre acest mal", să fie "considerate ca făcând parte din teritoriul" românesc, adică să fie înapoiate Țării Românești¹, de la care fuseseră cotate.

Prevederea de față s-a și aplicat de grabă și aceasta a făcut ca **Mitropolia Proilaviei**, - de care, mai cu seamă, țineau teritoriile nord-dunărene ajunse sub stăpânire otomană, - așa zisele raiale -, mult timp și-a avut sediul la Brăila, - și ea raia -, în 1812 își pierduse credincioșii din stânga Prutului și un an mai târziu, în 1813, se unise cu Mitropolia Dristrei-Silistra din sudul Dobrogei, numindu-se Mitropolia Dristei și Proilaviei, - să-și piardă cea mai mare parte din păstoriți, printre care erau și cei dintre Dunăre și Mare, Dobrogenii, care continuau să rămână încă sub autoritatea politică turcească. Aflată într-o atare situație canonică, încă în anul 1828, se socotește, Mitropolia Proilaviei s-a desființat².

Încetându-și în acest fel existența, ortodocșii din partea de nord a Dobrogei, mai ales, care în marea lor majoritate erau români și care canoniceste, ținuseră până acum de ea, de Proilavia, au ajuns fără căpetenie superioară bisericească.

Cum acest codru de pământ românesc nu scăpase încă de seculara stăpânire otomană, așa că locuitorii lui nu puteau cere alipire la vreuna din centrele eparhiale din stânga Dunării, cum geograficește ei se aflau destul de departe de Mitropolia de la Dristra și cum iarăși poate aflaseră că între Patriarhia Ecumenică și Biserica Bulgară ar putea începe dispute privind situația canonică dintre ele, ortodocșii de la Dunărea de Jos la scurtă vreme după pacea din septembrie 1829 au solicitat celor în drept - în primul rând, desigur, Marea Biserică din Constantinopol - înființarea pentru ei a unei **Mitropolii-Archiepiscopii**.

Nu se știe când a putut avea loc aceasta, dar se poate preciza că în anul 1839 ea era de-a binelea în ființă, căci acum întâistătătorul ei, - poate chiar cel dintâi -, **Panaret** sfințea biserica din satul românesc **Nalbant** din apropierea orașului Tulcea, existent și azi.

Sediul acestei eparhii norddobrogeane a fost stabilit în orașul Tulcea, care, pe atunci, era "principalul centru economic, politic și cultural al românilor din Dobrogea" și tot aici rezida și căpetenia politică otomană a provinciei. De aceea, noua instituție ecleziastică s-a numit: **MITROPOLIA DE LA TULCEA**.

Canonic, ea ținea de Patriarhia ecumenică din Constantinopol și cât timp a ființat a fost păstorită numai de ierarhi de neam grec, dintre care unii uneori, și-au zis și "al Dristrei". Cel mai sus pomenit, Panaret, înainte de a fi strămutat la Tulcea, condusesese centrul eparhial al Eumeniei din Asia Mică. Nu se cunoaște precis nici când și-a început păstoria și nici când și-a încheiat-o.

Lui i-a urmat la cârma Mitropoliei tulcene, fără a se ști însă cu precizie și când, **DIONISIE**, în timpul căruia, după crearea în anul 1870 a Exarhatului bulgar, în viața Mitropoliei de la Tulcea și a celei de la Silistra, pe temei de apartenență canonică, - prima ținea de Constantinopol, cealaltă, încurajată de conducerea otomană, de Exarhatul bulgar -, au avut loc unele frământări religioase, în timpul cărora, între altele, românii ortodocși din Tulcea, de către bulgari, li s-a închis biserica "Sfântul Nicolae", pe care de curând o isprăviseră și tot în zilele sale, prin anii 1873-1875 de către românii ortodocși s-a încercat chiar înființarea unei episcopii românești la Măcin. Cu toate că întru aceasta se obținuse încuviințarea Patriarhului ecumenic și a primatului României, totuși din pricina evenimentelor tulburi ale acelor ani, un astfel de proiect nu s-a putut înfăptui³.

Prin anul 1876, mitropolitul Dionisie s-a îmbolnăvit și a plecat într-o stațiune din Apusul Europei, spre a-și căuta sănătatea.

Pe timpul lipsei sale din eparhie, la cerere, Marea Biserică a trimis la Tulcea, "în calitate de **epitrop** al arhiereului canonic" câtă vreme va "dura absența lui" de acasă pe "**ex mitropolitul Nichifor de Carpat**"⁴, care, apoi, într-o asemenea însărcinare, a condus scaunul mitropolitan de la Tulcea până la desființarea lui, adică până după războiul de independență din anii 1877-1878.

În acest caz, Nichifor de Carpat este ultimul întâistătător al Mitropoliei de la Tulcea și dispre el fiind încă în viață și aflându-se acolo în oraș s-a afirmat că în timpul războiului aici amintit a săvârșit "mari servicii creștinilor din Dobrogea". Mai mult, în vara anului 1977, când s-a comemorat centenarul independenței de Stat a României, într-o emisiune a Televiziunii Române iarăși s-a vorbit cu destulă căldură despre cele săvârșite pentru români de prelatul de la Tulcea în acele aspre momente de încleștare.

În mod deosebit, aceste două mențiuni laudative, privind pe ierarhul nostru mi-au atras atenția asupra "patrioticei" sale activități și de atunci iscodind actele, - în speță arhiva Sfântului Sinod -, informațiile și memoriile unora dintre contemporani, am putut culege o seamă de știri, unele inedite, care dezvăluie, cel puțin în parte, "marile servicii" făcute de el "creștinilor din Dobrogea, așa cum și în Sfântul nostru Sinod se exprimau apriori încă din vara anului 1879⁵.

Semnalăm dintre acestea:

La începutul anului 1877, guvernator al Dobrogei, cu sediul la Tulcea, era Said Pașa, "un musulman fanatic" și totodată "un dușman înverșunat" a tot ce nu aparținea credinței lui mahomedane. Orbit de fanatism, el a conceput "un plan de groaznică răzbunare asupra orașului Tulcea", pe atunci, repetăm, important centru comercial al întregii provincii dintre Dunăre și mare, și a creștinilor de acolo.

În martie 1877, cu câteva săptămâni înainte de începerea cunoscutului război, tulcenii au fost surprinși de sosirea unei escadre de război otomane, care a ancorat chiar în fața portului. După întrevederile dintre guvernator și comandantul vaselor, o deosebită mișcare s-a putut observa pe bordul acestora. La sfârșitul convorbirilor, Said Pașa a chemat de gardă la "konac" pe capii comunităților și pe notabilii orașului și aci le-a citit o iradea imperială, prin care se ordona distrugerea prin bombardament a Tulcei. Se da populației un răgaz de 48 de ore ca să se poată retrage și se puneau

bastimentele la dispoziția notabililor care ar fi vrut să se refugieze pe ele. Nu s-a îngăduit nici o obiecție, sala fiind evacuată cu forța. Știrea s-a răspândit ca fulgerul în tot orașul, panica punând stăpânire pe toți. Cetățenii s-au pus sub ocrotirea consulilor străini. Corpul consular s-a întrunit numaidecât sub președinția mitropolitului Nichifor al Tulcei, spre a vedea ce măsuri pot fi luate. Vlădica Nichifor, mai ales, și consulul francez Emille Langlé s-au agitat cel mai mult. El, mitropolitul, a intervenit telegrafic la Constantinopol, cerând ocrotirea Patriarhului ecumenic Ioachim II (1873-1878), iar Langlé a comunicat la ai săi, tot pe aceeași cale, conținutul iradei imperiale. Ierarhul tulcean a cerut anularea acesteia și destituirea guvernatorului, care a indus în eroare guvernul turc, dându-i știri flase...

La sesizarea sa, ecumenicul a intervenit pe lângă sultanul **Abdul Hamid II** (1876-1909) și acesta a anulat iradieaua și, totodată, telegrafic, a destituit pe Said Pașa, înlocuindu-l cu **Fahri Bei**. Astfel, și prin acțiunea sa, a lui Nichifor, orașul Tulcea a fost salvat de la distrugere. Deși străin de origine, el, Nichifor, a susținut interesele populației românești din Dobrogea și nicicând nu s-a dat înapoi de la nici un sacrificiu pentru a-și arăta dragostea față de neamul românesc. Cu adevărat, precum reiese și din cele aici înfățișate, el a fost și un mare prieten al românilor⁶.

Acest lucru l-a vădit și cu un alt prilej. S-a arătat mai sus că în timpul disputelor pentru întâietatea bisericească în Dobrogea dintre Patriarhia Ecumenică și Exarhatul bulgar, biserica românească Sf. Nicolae din Tulcea a fost închisă, stând așa și în timpul războiului din 1877-1878. În zilele acestuia, decedând mitropolitul Dionisie⁷, la cârma mitropoliei din Tulcea a rămas numai ca locjiilor Vlădica Nichifor de Carpat și una din primele sale griji a fost să redea românilor noua lor biserică Sfântul Nicolae din Tulcea. Profitând de retragerea armatelor turcești, fără a mai cere învoirea armatei ruse, care ocupase ținutul, în ziua de Sfinții Arhangheli Mihail și Gavril, 8 noiembrie 1878, el a adunat toată suflarea românească în biserica veche. După ce s-a săvârșit aci utrenia, la îndemnul său, norodul a ridicat icoanele și praporele și apoi, împreună au mers la biserica nouă Sfântul Nicolae, au rupt pecețile de la ușă, au intrat înăuntru și au continuat acolo liturgia.

Această faptă îndrăznească a vlădicăi Nichifor și a românilor tulceni a revoltat la culme pe bulgarii din oraș, care de grabă au vestit pe Beloțercovici, guvernatorul rus al regiunii. Sosit la fața locului, acesta a hotărât să se dea aspre pedepse vinovaților. Mitropolitul Nichifor, însă, prin atitudinea sa demnă și energică, și prin tăria argumentelor sale, l-a domolit și el, consulul rus, a trebuit să se resemneze și să admită faptul împlinit. Acțiunea ierarhului tulcean reușise și acum; prin ea, românii și-au văzut biserica redeschisă rămânând apoi așa pentru totdeauna.

Pentru această mare faptă, cât și pentru că a scăpat orașul de la o sigură distrugere după liniștirea lucrurilor, cum se va arăta mai jos, autoritățile românești de la București, i-au servit o pensie, iar episcopii Dunării de Jos l-au cinstit și venerat și i-au îngăduit să săvârșească slujbe arhieresti în eparhie⁸.

Iată cât de "mari fapte" a săvârșit în folosul românilor de la Dunărea de Jos acest ierarh ortodox și de aceea, precum reiese și din cele mai sus amintite, nici aceștia și nici poporul nostru nu l-au uitat.

O săptămână mai apoi, după redeschiderea bisericii Sfântul Nicoale, la 14/26

noiembrie 1878, chiar în acest lăcaș sfânt s-a săvârșit Te-Deum cu prilejul intrării trupelor române, în frunte cu generalul Angelescu, în Dobrogea, provincia românească, care după aproape cinci veacuri de dominație otomană, se întorcea la patria mamă. Te-Deum-ul a fost săvârșit de însuși mitropolitul Nichifor, care în dimineața aceleiași zile desfășurase și "o nemaipomenită activitate" pentru primirea sârbătorească și entuziastă a armatei române în acest oraș și în Dobrogea.

Nici de aici n-a lipsit, deci...

Cele petrecute mai apoi însă cu acest ierarh tulcean dovedesc încă odată, chiar și în acest ultim moment al despărțirii fraților de pe cele două maluri ale Dunării de Jos, legăturile strânse și continue dintre Țara Românească, - atunci, în 1878-1880, România -, și Dobrogea și grija permanentă a celei dintâi față de români de acolo și față de nevoile lor de orice fel.

Situația politică survenită în anul 1878 în Dobrogea, cum era și firesc, a dus și la încetarea ființării Arhiepiscopiei-Mitropolii de la Tulcea. Liniștindu-se lucrurile, în vara lui 1879, ex-mitropolitul Nichifor de Carpat, cum se vede, ultimul întâistătător al acestei Arhiepiscopii, cunoscând poate și din propria sa situație de mai înainte ceva din legăturile bisericești dintre românii de la vest și est de Dunăre și fiind susținut și recomandat și de comunitatea elenă din Dobrogea, a cerut să i se acorde "loc de cinstire" în sânul ierarhiei Bisericii Ortodoxe Române de atunci⁹.

Înainte de a-i împlini doleanța, Sinodul de la București, în ședința sa din 23 iunie 1879, a hotărât să se solicite de la Constantinopol deslușiri privitoare la "poziția canonică" a mitropolitului Nichifor de Carpat "față de Marea Biserică"¹⁰, lucru care s-a și făcut.

Primită de la Patriarhie, scrisoarea primatului român Calinic Miclescu (1875-1886), s-a citit în ședința sinodului Marii Biserici din 9 august 1879, prezidată de însuși ecumenicul Ioachim III (1878-1884) și tot în aceeași zi s-a comunicat la București situația canonică a exmitropolitului Nichifor de Carpat, scriindu-se, printre altele, și următoarele:

"... Acum doi ani și mai bine, - deci prin 1876 -, bolnăvindu-se **cel răposat acum** chiar Dionisie Mitropolitul de Dristra (sic), mitropolitul **Nichifor** a cerut îngăduința Marii Biserici de a veni aici, ceea ce aceasta i-a acordat. În același timp, având grijă de creștinii Eparhiei, - i.e. Tulcea -, a decis ca să trimită acolo pe susnumitul ex-mitropolit de Carpat în calitate de "epitrop" al arhiereului canonic, cât timp ar dura absența acestuia.

Dar Nichifor cugetând nelegiuit și anticanonic, n-a trecut mult (timp) și a început cu bună știință să depășească îndatoririle pozițiunii sale numindu-se în public chiriarh canonic al sus-zisei eparhii, trimițând scrisori și subsemnându-le ca mitropolit canonic de **Dristra**, lucrând și făcând în această eparhie toate după voia proprie și socotindu-se cu totul independent față de mitropolitul chiriarh și chiar de autoritatea Marii Biserici. Și toate acestea le-a făcut cu toate că de mai multe ori a fost poftit să intre în legalitate.

De aceea când **răposatul** Dionisie de Dristra, arhiereul canonic al eparhiei după înșănătoșirea sa s-a întors la locul său, Sfinția Sa Nichifor, nesupunându-se repetatelor invitațiunilor ale Bisericii de a pleca de acolo, a persistat până la sfârșit în

a sa conduită nelegiuită și anticanonică.

Atunci Marea Biserică a fost silită de a-l pune în neactivitate.

Dar Sfinția Sa, neținând seama nici de această măsură, a continuat săvârșind și exersând toate datoriile arhieratice și provocând chiar prin această conduită, chiar pedeapsa supremă, altfel zis, caterisirea, la care însă Biserica inspirată de indulgența extremă, n-a purces.

Aceasta este poziția canonică a lui Nichifor cu Marea Biserică.

Dar fiindcă acum a recurs la Biserica Voastră, inspirată din nou de aceeași indulgență și condescendând ca Mamă, - deci nu mai puțin crezând că face plăcerea Sfinției Voastre -, declară că, prin Deciziunea Sfântului Sinod, revocă pedeapsa neactivității, pronunțată contra lui Nichifor, dacă Sfinția Voastră îl vede că într-adevăr, s-a căit pentru conduita sa de mai înainte, altminterea ar fi bine să-și petreacă restul vieții într-o mănăstire căindu-se și așteptând sfârșitul de la Dumnezeu"¹¹.

Această "epistolă", semnată de însuși ecumenicul Ioachim și purtând numărul 4652, s-a adus în plenul Sfântului nostru Sinod în ședința din 16 noiembrie 1879, când luându-se act de revocarea "canonisirii de oprire pronunțată contra Prea Sfințitului Nichifor ex-Mitropolitul de Carpat", s-a decis ca de grabă episcopul Dunării de Jos, Iosif Gheorghian (1879-1886) să fie încunoștințat despre "pozițiunea canonică" a acestuia față cu Marea Biserică"¹², deoarece, cândva, necunoscându-i-se, el, aici, fusese oprit "de serviciul ierarhic"¹³.

*

Pe cât se știe acum, ex-mitropolitul Nichifor de Carpat nu a putut fi integrat în sânul ierarhiei românești de atunci, așa cum ceruse, dar, în același an, 1879, la stăruința mitropolitului primat Calinic Miclescu, Statul român, pentru "marile servicii" făcute românilor dobrogeni, în parte pomenite mai sus, l-a ajutat, acordându-i o pensie¹⁴. Probabil că în timpul în care situația canonică a prelatului nostru nu era încă bine clarificată, aceasta, pensia, de altfel destul de modestă, să i se fi sistat.

De aceea poate în ședința Sfântului Sinod din 2 iunie 1880, Iosif Gheorghian, episcopul Dunării de Jos, căruia în toamna lui 1879 i se făcuse cunoscut care era realitatea "pozițiunii" canonice a acestuia, a lui Nichifor, față cu Marea Biserică, a luat cuvântul <<în legătură>> zice el cu "un personagiu din Dobrogea", care-i "bătrânul mitropolit Nichifor" cel ce "a făcut mari servicii creștinilor din Dobrogea, mai ales în timpul rezelului", - din 1877-1878 -, care <<acum însă se află în cea mai mare miserie, din cauză că mica pensie, de care se bucura din partea Guvernului i s-a tăiat, nu se știe pentru ce anume motive>>. Pentru aceasta Sinodul ierarh ruga înaltul for să "stăruiască", pe <<lângă Domnul Ministru>>, prezent în ședință, a i se reintegra acea pensie".

De față fiind, primatul Calinic a confirmat cele arătate de Episcopul Dunării de Jos, și la rândul-i a adăugat că "bătrânul (Nichifor) se află într-o stare demnă de compătimire, precum însuși i se tânguiește în mai multe scrisori ce i-a adresat". Și el a rugat pe ministru să se ocupe de această problemă, reintegrând ierarhului aflat în lipsuri "ajutorul de mai înainte".

În același timp, Sfântul Sinod a cerut președintelui său să intervină oficial "pe

lângă Onoratul Guvern pentru P.S. Mitropolit Nichifor"¹⁵, ceea ce poate că s-a și făcut.

După aceasta, în ședința din 22 noiembrie 1880, când în Sinod, fiind de față și ministrul, s-a discutat proiectul bugetului de Stat primatul din nou l-a rugat ca în "buget", să se prevadă o subvențiune și pentru P.S. Nichifor, fost mitropolit în Dobrogea, la care acesta a răspuns că pentru el "a și prevăzut subvențiune și pentru trecut și pentru viitor"¹⁶.

I se reglementa în acest fel situația materială, la care, pentru ceea ce săvârșise pentru români, era într-un tot îndreptățit.

Dar bătrân fiind, așa cum se arăta în Sinod la 2 iunie 1880, Vlădica Nichifor de Carpat poate că n-a mai trăit mult după aceasta. Arhiva sinodală, după 22 noiembrie 1880, nu-l mai amintește. Curând își va fi "plătit obșteasca datorie", mutându-se în "casa străbunilor săi". A fost înmormântat "în fața altarului bisericii Acoperământului Maicii Domnului din Tulcea, alături de bunul său prieten, preotul Gh. Rășcanu, primul protopop al județului Tulcea, deși mai tot timpul cât a fost în țara noastră a slujit biserica Bunavestire din acest oraș, clădită în anul 1854.

Pe cât am aflat, în Tulcea ar mai avea o rudă.

Pe câteva Mincie, de la biserica Bunavestire din acest oraș, a făcut însemnări, scriindu-și numele clar "Nichifor de Carpat", nu Carpați sau Creta, cum se tot scrie prin unele manuale și altă literatură de specialitate.

Lucruri de ale sale se află la Muzeul de istorie "Delta Dunării" din Tulcea și, de bună seamă, la biserica elcnă din acest oraș.

Fie ca prin aceste rânduri, nemoartă să-i rămână amintirea în sufletele românilor pentru că "mari servicii" a săvârșit în folosul înaintașilor lor.

Din cuprinsul celor relatate de P.C. Prof. Dr. Neculae Șerbănescu, reiese că pe teritoriul Dobrogei, în afară de cele 14 scaune episcopale sufragane ale Mitropoliei Tomisului, a existat și a funcționat o perioadă de timp și Mitropolia, de Tulcea, care a fost cârmuită de cei trei ierarhi amintiți.

Apreciem studiul profund al Părintelui Profesor Dr. Neculae Șerbănescu, care a reușit să prezinte o parte din activitatea mitropolitului Nichifor pe teritoriul dobrogean.

Prea Cucernicia Sa, un erudit cercetător al Istoriei Bisericii Române, a publicat numeroase studii, articole și alte comunicări, legate și de viața Bisericii Dobrogene. Evidențiem și valorosul studiu legat de persoana și activitatea celui dintâi misionar creștin, în persoana Sfântului Apostol Andrei, devotat ucenic al Mântuitorului nostru Iisus Hristos, care a fost întâiul chemat între Apostoli.

La acestea adăugăm prodigioasa cercetare a Prea Cucerniciei Sale în diferite domenii ale Istoriei Bisericii Române și în același timp în cercetarea arhivistică.

Urăm Prea Cucerniciei Sale noi realizări în ogorul Bisericii lui Iisus Hristos și în domeniul cercetării științifice, pe care o realizează.

1. Dimitrie A. Sturdza și C. Colescu-Vartic, **Acte și documente relative la Istoria Renașterii României**, vol. I, 1391-1841, București, 1900, p.321, 326-328.
2. D. Russo, **Studii istorice greco-române**, vol.I, București, 1939, p.247-306; Constantin C. Giurescu, **Istoria orașului Brăila din cele mai vechi timpuri până astăzi**, București, 1968, p.140-143.
3. Pentru cele privitoare la Mitropolia de la Tulcea și frământările religioase din Dobrogea secolului al XIX-lea, să se vadă: Tudor Mateescu, **Les diocèses Orthodoxes de la Dobroudja sous la domination ottomane**, în "Balkan-Studies" (Tessalonic), XIII, 1972, nr.2, p.288 și urm.; idem, **Date despre viața bisericească a Dobrogei înainte de 1877**, în "Biserica Ortodoxă Română", 92, 1974, p.11256-58.
4. Arhiva Sfântului Sinod, București, **Dosar nr.72/1879**, f.180. Arhiepiscopia (Mitropolia) **Carpat** (Karpathos), zisă și "Arhiepiscopia Insulelor Ciclade", se află în sudul Mării Egee, având sub jurisdicție canonică mare parte din insulele ce alcătuiesc arhipelagul grecesc al "Cicladelor". Sediul era în insula **Carpat** (Karpathos), - de unde numele -, așezată între insulele Creta și Rodos, care își aveau centrele lor mitropolitane. Precizăm că în corespondența purtată cu Sfântul nostru Sinod și în unele însemnări ce a făcut pe câteva cărți ale bisericii grecești din orașul Tulcea, Mitropolitul Nichifor s-a intitulat "**de Carpat**", fără nici o cât de mică aluzie la acest fost centru eparhial, să se vadă și: Jean Darrouzès, **Notitiae Episcopatum Ecclesiae Constantinopolitanae, Texte critique, introduction et notes**, par..., Paris, 1981, **pass.**
5. Arhiva Sfântului Sinod, **Dosar nr.72/1879**, f.180.
6. Brutus Cotovu, **Dobrogea în preajma Războiului pentru neamănarea. Întâmplări din cei 50 de ani de la Anexarea ei 1878-1928**, în "Analele Dobrogei", IX, Cemăuți, 1928, nr.2, p.333-335.
7. La 9 august 1879, în Cancelaria Patriarhiei ecumenice se vorbea de "Dionisie Mitropolitul de Dristra **cel răposat acum**", **Dosar nr.72/1879**, p.180.
8. Brutus Cotovu, **op. cit.**, p.335-336.
9. Să se vadă: Rev. "Biserica Ortodoxă Română", V, 1880-1881, **Sumarele ședințelor Sântului Sinod (19 iunie 1879)**, p.183, 184.
10. "Biserica Ortodoxă română", V, 1880-1881, **Sumarele... (23 iunie 1879)** p.186-188.
11. Arhiva Sfântului Sinod, **Dosar nr. 72/1879**, f.180-181.
12. "Biserica Ortodoxă Română", V, 1880-1881, **Sumarele... (16 noiembrie 1879)**, p.198.
13. **Ibidem**, p.183, 184.
14. **Ibidem**, p.259.
15. Arhiva Sfântului Sinod, **Dosar nr.73/1880**, f.152-153 și "Biserica Ortodoxă Română", V, 1880-1881, **Sumarele (2 iunie 1880)**, p.259-260.
16. "Biserica Ortodoxă Română", VI, 1881-1882, **Sumarele**, p.248.